

Н. М. Слівінська
к.е.н., доцент, ТНЕУ, м. Тернопіль

Проблеми соціального захисту вразливих верств населення в Подільському регіоні

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Щороку в Україні зростає чисельність інвалідів, і ця невтішна тенденція покладає особливі зобов'язання як на владу так і на суспільство щодо соціального захисту людей з особливими потребами та їх адаптації до суспільного життя. Інвалідність – явище соціальне, уникнути якого не може жодне суспільство і кожна держава відповідно до свого рівня формує соціальну та економічну політику щодо цих осіб.

В умовах поглиблення економічного та політичного дисбалансу в країні посилюється і соціальна напруга в суспільстві, особливо серед працездатного населення. Особливої актуальності набуває необхідність формування цілісної, ефективної системи соціального захисту населення, які сприяли б вирішенню назрілих соціальних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій у яких започатковано розв'язання проблеми. Актуальні питання зайнятості населення висвітлюються у наукових працях Д.Богині, С.Бандура, П.Базилюка, О.Грішньої, А.Гриненко, О.Новикової, Є.Лібанової, Н.Лук'янченко, В.Скуратівського, та інших публікаціях вчених РВПС України, інституту демографії та соціальних досліджень, інституту регіональних досліджень та ін.

За останні 10 років державою створено комплекс законів, які регулюють практично усі аспекти життя людей з інвалідністю, зокрема, «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», та ін. Держава взяла на себе і виконує конкретні зобов'язання щодо матеріального забезпечення інвалідів, створення для них необхідних правових, соціально-

побутових умов, конституційно гарантувала рівні з іншими громадянами можливості для участі у політичній та соціальній сферах життя суспільства.

Мета статті. Дослідити ситуацію з соціального захисту вразливих верств населення, зокрема інвалідів, у Подільському регіоні на підставі сучасних тенденцій у ролі держави щодо формування регіональної соціальної політики.

Виклад основного матеріалу. Чисельність інвалідів в Україні на кінець 2008р. становила 2,7 млн.осіб - а це близько 18% від загальної чисельності населення. Але, не таємниця, що дуже часто ці люди залишаються наодинці зі своїми проблемами, позбавленими уваги та соціальних благ.

Створення робочих місць для інвалідів – питання, яке потребує першочергового вирішення, оскільки розміри пенсій, на жаль не дозволяють цим людям сидіти вдома чи подорожувати світом. Крім того, людина з вадами має відчувати себе повноцінним членом суспільства.

В Україні лише 20 закладів займаються професійною та трудовою реабілітацією осіб з обмеженими фізичними можливостями. Найбільша чисельність інвалідів зайнята у сільському господарстві та системі охорони здоров'я та освіти, 40% з них жінки.

Соціальне забезпечення має займати основне місце в житті суспільства в сучасних економічних умовах як один із провідних чинників підтримки матеріального і культурного рівня громадян з фіз. вадами України.

Теперішній державний бюджет країни обтяжений значними витратами на соціальну підтримку і захист малозабезпечених верств населення, податкова система та фінансова системи перебувають у стані реформування, а господарський комплекс держави вкрай розбалансований. Тому, зважаючи на методи, форми функціонування нинішньої системи соціального забезпечення, необхідність його докорінної зміни стає очевидною.

Діючий механізм приватизації привів в областях Поділля, у багатьох випадках, до зменшення або ліквідації соціальних гарантій. При цьому, все це відбувається на тлі

катастрофічно низької середньої заробітної плати, розмір якої, наприклад, в Тернопільській області, є найнижчим в Україні (1207 грн - 2009р. 77% від середнього по Україні.)

В регіоні відмічається різноманітність видів соціального захисту в питаннях обслуговування будинків-інтернатів, шкіл-інтернатів для інвалідів, безплатної медичної допомоги, утримання в лікарнях, виховання дітей в яслах, садках, санітарно-лікувальних школах, а також щодо питань реалізації проїзних, житлових, податкових і побутових пільг. Тут не обходиться без допомоги місцевих органів управління, підприємств, організацій, спонсорів, хоча допомога недержавних організацій позбавлена динамізму.

Одночасно потрібно застосовувати диференційований підхід до різних соціально демографічних верств і груп населення при виборі цілей, форм, методів і джерел фінансування, механізмів соціального захисту зважаючи на ступінь економічної залежності людини, рівня її працездатності та способів і величини одержання доходів.

Щораз більшого значення набирають в містах і містечках Поділля недержавні добротинні фонди, цільові програми „Турбота”, „Здоров’я літніх людей”, програми самозабезпечення і самофінансування інтернатних установ системи соціального захисту населення, які в різноманітних формах адресно допомагають нужденним прошаркам населення, надаючи грошову підтримку, допомогу в лікуванні, організують безкоштовне харчування, здійснюють догляд за старшими людьми. Працівники соціальної служби на місцях краще орієнтуються і вирішують, якого саме виду допомоги потребує конкретний заявник.

У обласних центрах (Вінниці, Тернополі, Хмельницькому) та інших містах створені служби милосердя, де малозабезпечені люди можуть одержати допомогу в різних життєвих ситуаціях, там їх безплатно обслуговують, надають побутові послуги. При деяких центральних лікарнях спеціальні відділення, де щодня перебувають по 15-20 осіб старшого віку. Серед них є бомжі, які потребують елементарної соціальної допомоги.

В областях Подільського регіону у 2008 р. нараховувалось близько 300 тис. інвалідів, з них дітей-інвалідів – близько 13 тис. осіб. Значно більша увага приділяється тим, хто живе на території міста, але вже не спроможний самостійно доглядати себе. Їм надають разову і постійну допомогу, в тому числі й грошима, а також субсидії за житло і комунальні послуги. Інваліди, як правило, одержують протезноортопедичну допомогу.

Через кризові явища в економіці регіону рівень зайнятості інвалідів невисокий у 2008р. - 15%). Це зменшує можливість інвалідам одержати додаткові джерела існування. У системі працевлаштування інвалідів практикують адресні надомні види праці. Через відсутність нормального фінансування оздоровлення інвалідів і дітей-інвалідів відбувається адресно і вибірково. Оздоровлюється лише третя частина тих, хто цього потребує. Це також відноситься і до чорнобильців.

Соціальними службами широко надається різна адресна допомога старшим людям, самотнім пенсіонерам, інвалідам в селах Поділля, де життя кожної людини є на виду в односельчан. Це одна з найдійовіших адресних допомог в областях Поділля.

Зазначимо, що, особливо у Тернопільській області, адресна допомога нужденним верствам суспільства надається від західної діаспори, що найбільше стосується чорнобильців, інвалідів, колишніх політв'язнів та репресованих.

В Подільському регіоні існує потреба вироблення чіткої системи створення робочих місць. Для цього доцільно зберегти і розвивати систему соціальної інфраструктури у місті і на селі, організувати в населених пунктах областей регіону роботу спеціалізованих продовольчих і промислових магазинів, секцій, відділів, куточків обслуговування пільгових категорій населення за соціально доступними цінами, залучати позабюджетні кошти для будівництва інтернатів, медичних закладів, шкіл у розмірі не менше 15% відсотків бюджетних витрат для використання, передусім на харчування, забезпечення медикаментами, ремонтні роботи.

Висновки. В умовах сучасної економічної кризи соціальна політика нашої держави та спрямованість соціального захисту зайнятих та безробітних, по-суті, зводиться до пом'якшення негативних її проявів, а відповідні заходи застосовуються із значним запізненням за рахунок грошової емісії та перерозподілу коштів при постійному зменшенні фінансової бази.

На наш погляд, зменшенню бідності та зубожіння соціально-вразливих верств населення в нових умовах господарювання сприятимуть:

- формування виважених підходів до визначення рівнів життєвих стандартів з урахуванням економічної ситуації в Україні, що має привести до зростання ефективності бюджетних витрат;
- усунення заборгованості із виплатою заробітної плати та соціальних виплат;
- посилення системи контролю за раціональним та ефективним використанням коштів для надання соціальних допомог;
- створення належної системи моніторингу бідності, що дасть можливість проводити аналіз бідності та майнового розшарування населення в регіонах і сприятиме розробці дієвих заходів щодо подолання бідності;
- побудова в регіоні мережі обліку та аудиту сімей з низькими доходами;
- ширше залучення до співпраці з державними установами громадських організацій, фондів для підтримки малозабезпечених та інвалідів.

Ліквідувати бідність шляхом соціальних дотацій у регіоні неефективно і фінансово не вигідно. Тому, соціально доцільно проводити профілактику злиднів методом активізації політики зайнятості, що й застосовують у країнах Західної Європи.